

Monumentnummer*: 520945

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status **rijksmonument**
Inschrijving register* **18 december 2001**
Kadaster deel/nr **82755/179**

*Woonplaats** *Gemeente** *Provincie**
Ter Apel Westerwolde Groningen

Locatiennaam *Locatieomschrijving*
Ter Apel

*Kadastrale gemeente** *Sectie** *Kadastraal object** *Appartement aanduiding* *Grondperceel*
Vlagtwedde I 305

Omschrijving**

Inleiding

SCHOOLGEBOUW met aangebouwde RIJWIELBERGING en aangebouwde CONCIERGEWONING. De Rijks-HBS is in 1920 ontworpen door architect G. Westerhout uit Amsterdam in Amsterdamse School-stijl. De bouw vond plaats van 1922 tot 1924. De ornamenten zijn ontworpen door beeldhouwer Remiens uit Schoorl. Het gebouw heeft een T-vormige plattegrond: lange gangen ontsluiten de leslokalen gelegen aan de voorzijde en aan de achterzijde bevindt zich een gymlokaal. In 1955 werd aan de achterzijde van het gymlokaal een kleedlokaal aangebouwd. In 1966 werd aan de achterzijde een vrijstaande fietsenberging gebouwd. In 1970 en 1972 werden noodlokalen gebouwd en in 1975 een gymlokaal. In de jaren negentig werd aan de achterzijde een gemeenschapsruimte aangebouwd. Al deze na-oorlogse bouwwerken komen wegens te geringe ouderdom niet voor bescherming van rijkswege in aanmerking. Onlangs is de school gerenoveerd. Hierbij zijn de stalen kozijnen grotendeels vervangen door aluminium kozijnen en de decoraties van natuursteen deels vervangen door identieke decoraties van kunststof (geel geschilderd). Het fraai vormgegeven interieur verkeert in een opvallend gave staat. Het meubilair is ontworpen door H. Pander & Zonen, meubelfabriek te Rotterdam, Den Haag en Amsterdam.

De conciërgewoning, gebouwd omstreeks 1924 in Interbellum-architectuur, is middels een fietsenberging verbonden met de school. In 1959 is de woning intern verbouwd en in 1981 gerenoveerd (vernieuwde kozijnen en deuren, opnieuw gevoegd).

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Aan de voorzijde van de school ligt een half rond groen voorplein met aan weerszijden een rij rode beuken en centraal een as die doorloopt in de Oude Weg (uitvoering N.V. Moerheim). Zowel de school als de woning worden van de openbare weg gescheiden door een gesinterde roodbakstenen ERFSCHEIDING met fraai vormgegeven smeedijzeren dilatatievoegen; aan de westzijde van de erfafscheiding van de woning een gemetselde rechthoekige bloembak. De entree tot het schoolplein aan de westzijde van de school wordt gemarkeerd door een muurtje van gesinterde rode baksteen waartussen een niet-origineel toegangshek met aan weerszijden een pergola. De PERGOLA (deels afgebroken) bevindt zich zowel links als rechts achter de school. De loofgang wordt gevormd door rechthoekige gesinterde roodbakstenen pijlers (wild verband), waartussen deels een gemetseld muurtje, met aan de bovenzijde een raamwerk van grindbeton en hout.

Omschrijving

SCHOOLGEBOUW met aangebouwde RIJWIELBERGING en aangebouwde CONCIERGEWONING.

Het deels onderkelderde SCHOOLGEBOUW is opgebouwd uit een centraal volume met middenrisaliet, dat boven de gootlijst is doorgetrokken, en twee zijvleugels; aan de achterzijde is een GYMLOKAAL aangebouwd.

Het twee verdiepingen hoge, deels onderkelderde schoolgebouw is opgetrokken in rode baksteen op een trasraam van gesinterde bruinpaarse baksteen en wordt gedekt door een plat samengesteld dak dat in hoogte verspringt; fries van gesinterde bruinpaarse baksteen; gevellijsten van rode en donkere Romaanse pannen en gesinterde bruinpaarse baksteen; ronde ingemetselde keramieken ventilatiepijpen ter hoogte van het fries; niet-originele afvoerpijpen; vier gemetselde schoorstenen; decoraties van natuursteen en vernieuwde decoraties van kunststof (geel geschilderd). De gevels worden geleed door staande meerdelige vensters onder rollaag.

Het middenrisaliet van het centrale volume heeft aan de voorzijde (zuidgevel) afgeschuinde zijden waarvoor aan elke zijde op de begane grond een rechthoekig plat volume is aangebouwd. De entree in portiek bevindt zich aan de voorzijde van het middenrisaliet. De entree onder een betonnen luifel bestaat uit twee eikenhouten deuren waarin glas waarvoor geometrische smeedijzeren decoraties; vier treden hoge granieten stoep; aan de linkerkant een houten vlaggenmast rustend in een natuurstenen arm met smeedijzeren decoratie in de vorm van een zeepaardje; aan de rechterzijde een keramieken brievenbus; aan de voorzijde van de luifel in roodkoperen letters 'Reg. scholengemeenschap' (oorspronkelijk 'Rijks Hogere Burgerschool'). Boven de luifel drie bovenlichten waarin gekleurd glas-in-lood met stijlen van donkere baksteen, waarboven drie staande drieruits vensters met uitkragende driehoekige bakstenen stijlen met aan de boven- en onderzijde een decoratie. Aan zowel de linkerkant van de linker platte uitbouw als aan de rechterzijde van de rechter platte uitbouw drie staande stalen drieruits vensters. In zowel het linker- als rechter geveldeel van het centrale volume drie staande drieruits vensters waarboven vijf drieruits vensters. In het naar voren springende rechter geveldeel van de linker vleugel drie keer vier staande vierruits vensters onder één rollaag, waarboven drie keer vier staande vierruits vensters met uitkragende driehoekige gemetselde stijlen met aan de boven- en onderzijde een decoratie. De overgang van het linker en rechter geveldeel van de linker vleugel wordt geaccentueerd door een rechthoekige schoorsteen die in de gevelwand is doorgetrokken. In het linker gevelveld zes staande tweeruits vensters. Aan de voorzijde van de rechter vleugel drie keer vier staande vierruits vensters waarboven drie keer vier staande vierruits vensters met uitkragende driehoekige bakstenen stijlen met aan de boven- en onderzijde een decoratie.

In het halfronde naar voren springende geveldeel van de westgevel tien staande drieruits vensters waarboven tien liggende vensters onder één rollaag van gesinterde bruinpaarse baksteen. Links van deze uitbouw een verdiept liggend rooster waarboven een latei van

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

kunststof en onderdorpel van natuursteen. Rechts van de uitbouw vijf staande vierruits vensters waarboven vijf staande vierruits vensters, van elkaar gescheiden door uitkragende gemetselde driehoekige stijlen met aan de bovenzijde een decoratie. De westgevel wordt aan de rechterzijde afgesloten door een gemetselde muurdam bekroond met een decoratie.

Aan de achterzijde (noordgevel) van het centrale volume op de verdieping vijf staande vensters met roedenverdeling waarin gekleurd glas-in-lood; op de begane grond is een hals aangebouwd die het gymlokaal met de school verbindt. Aan de linkerzijde van het centrale volume een staand drieruits venster. Aan de rechterzijde van het middenrisaliet een niet-originele entree waarnaast een staand drieruits venster. Centraal in de achtergevel van de linker vleugel een ellipsvormige uitbouw die boven de gootlijst is doorgetrokken, gedekt door een naar buiten gebogen schilddak bedekt met geglazuurde oranje Hollandse pannen en daktegels, bekroond met een pelikaan; drie staande vensters waarboven drie staande vensters waartussen uitkragende gemetselde stijlen met aan de onder- en bovenzijde een decoratie. Aan de linkerzijde van de ellipsvormige uitbouw een één verdieping hoge uitbouw onder schilddak waarin achttien staande drieruits vensters waarvoor een gemetselde koekoek met keldervenster; boven de uitbouw achttien staande drieruits vensters. Aan de rechterzijde van de ellipsvormige uitbouw vijf staande drieruits vensters en een staand venster waarboven vijf staande drieruits vensters en een staand venster. Aan de voorzijde van het hoekrisaliet vijf staande vierruits vensters waarboven vijf staande vierruits vensters, waartussen uitkragende driehoekige gemetselde stijlen met aan de bovenzijde een decoratie; aan de linkerzijde van het hoekrisaliet drie staande vierruits vensters. De achtergevel van de rechtervleugel is gespiegeld aan die van de linkervleugel, behalve geen vensters aan de zijkant van het hoekrisaliet.

Aan de oostzijde van de één verdieping hoge aangebouwde HALS onder plat dak een houten deur met zesruits venster omlijst met gesinterde bruinpaarse baksteen met aan de linkerzijde een paraboolvormig muurtje van gesinterde bruinpaarse baksteen.

Aan de achterzijde (noordgevel) van het aangebouwde GYMLOKAAL onder plat dak een niet-origineel kleedlokaal (niet beschermd). Aan de oostzijde twee keer dubbele houten deuren met zesruits venster onder een uitkragende betonlatei waartussen een houten bankje en waarboven tien staande drieruits vensters. Aan de westzijde een niet-originele gemeenschapsruimte (niet beschermd) waarboven tien staande drieruits vensters.

In het halfronde naar voren springende geveldeel van de oostgevel acht staande stalen drieruits vensters waarboven vijftien liggende vensters onder één rollaag van gesinterde bruinpaarse baksteen. De overgang van het linker en het naar voren springende geveldeel wordt geaccentueerd door een rechthoekige schoorsteen die in de gevelwand is doorgetrokken. In het rechter geveldeel een verdiept liggend rooster waarboven een latei van kunststof en onderdorpel van natuursteen. Voor het halfronde en rechter geveldeel is een berging onder plat dak met houten gootlijst aangebouwd; aan de voorzijde een decoratieve houten deur met driedelig bovenlicht (centrale venster roedenverdeling); aan de linkerzijde een liggend tweedelig venster met geprofileerde houten stijlen; aan de rechterzijde een vijfdelig venster waarvan één dichtgezet met geprofileerde houten stijlen. De entree tot het schoolplein bevindt zich aan de rechterzijde van de berging en wordt gevormd door een doorgang met niet-origineel toegangshek onder plat dak. De rechterzijde wordt gemarkeerd door een ellipsvormige muurdam van gesinterde bruinpaarse baksteen waarboven een ijzeren ontluchtingsrooster afgedekt met hout. De rijwielberging is aan de rechterzijde aangebouwd.

In het INTERIEUR zijn ondermeer van belang: de indeling van de plattegrond, in de gangen en hallen de gekleurde tegelvloeren en de houten paneeldeuren deels met glas en met houten omlijsting, in de hallen de lambrizing van geglazuurde baksteen, de stucplafonds met geometrische houten decoraties en de verlichting, in de gangen de wanden van geglazuurde plavuizen en de smeedijzeren kapstokken, in de toiletgroepen de urinoirs en wasbakken, de tegelvloeren en de tegellambrizing, op de begane grond in de hal de

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

granieten bordestrap met houten leuning, wanden van geglazuurde baksteen en geometrische lampen van zink, triplex en glas, de vijf ballon lampen (glas vermoedelijk mondgeblazen), de houten klok met mechanisch uurwerk van Junghans uit Wurtemberg, de tafel met vier stoelen (afkomstig uit lerarenkamer), het tegeltableau uit 1946 ontworpen door Joh. Hemkes (aangeboden door oudleerlingen van de eerste reünie in 1946), in het scheikundelokaal het houten bureau, de kastenwand, de zuurkast en het granieten werkblad, in het scheikundekabinet het kastenmeubel, in het natuurkundelokaal de podiumkast, het houten schot, het houten bureau, de wasbak, de zuurkast en de ingebouwde verduistering, op de eerste verdieping in de lerarenkamer de houten kastenwanden waarin glas, het houten bureau met twee stoelen (voor rector en bezoeker) ontworpen door H. Pander & Zonen, de prullenmand, in de gangen de twee houten vitrinekasten met glas, in het biologielokaal het houten schot, het podium, het houten bureau met gootsteen, de ingebouwde verduistering en de vitrinekast, in lokaal 10 de ingebouwde verduistering, in lokaal 16 de wandkast met laden.

De aangebouwde RIJWIELBERGING, die de school met de woning verbindt, is opgetrokken op een trasraam van gesinterd metselmozaïek waarboven een beschoten houten wand. De zeven vakken van de berging worden gescheiden van elkaar door een laag gemetseld muurtje waarop houten stijlen rusten die het platte houten dak dragen.

De één verdieping hoge CONCIERGEWONING met aangebouwde SCHUUR op nagenoeg rechthoekige plattegrond is opgetrokken in rode baksteen op een naar voren springend trasraam van gesinterde bruinpaarse baksteen en wordt gedekt door een naar binnen gebogen zadeldak waarop niet-originele dakbedekking; tuitgevels geaccentueerd met gekamde hoekstenen; twee gemetselde nokschoorstenen; zinken mastgoot; op het westelijk dakvlak een dakkapel onder plat dak waarin een liggend driedelig venster; gevelbanden van bruinpaarse gesinterde baksteen. De gevels worden geleed door vernieuwde liggende en staande vensters onder rollaag; de rechter hoek van beide topgevels, beëindigd met een rollaag, wordt geaccentueerd door een ellipsvormige gemetselde decoratie met aan de boven- en onderzijde een natuurstenen accent.

De topgevel aan de voorzijde (zuidgevel) wordt door de ruitvormige schoorsteen, die is doorgetrokken in de gevelwand, in tweeën gedeeld. Aan weerszijden van de schoorsteen een tweedelig venster (linkerzijde oorspronkelijk twee deuren) en een vijfzijdig venster.

Centraal tegen de oostgevel is de beschoten SCHUUR onder plat dak aangebouwd, die middels de rijwielberging verbonden wordt met de school. Aan de linkerzijde van de schuur een platte niet-originele uitbouw. In de gevel links van de platte aanbouw een staand venster. In de gevel rechts van de houten schuur een vernieuwde houten terrasdeur waarin glas onder rollaag, waarvoor een overdekt terras onder plat dak. Het platte dak wordt gedragen door rechthoekige gemetselde pijlers die rusten op een gemetseld muurtje; twee treden hoge gemetselde stoep; rode tegelvloer.

Op de linkerhoek van de tuitgevel aan de achterzijde (noordgevel) bevindt zich een vijfzijdige erker onder een naar binnen gebogen tentdak waarop niet-originele dakbedekking; vier staande vensters (thermopane) en een liggend keldervenster. Aan de rechterzijde van de tuitgevel een tweedelig venster.

De entree bevindt zich in de oostgevel en bestaat uit een houten deur met staand venster onder een houten luifel met lichtvenster die middels houten stijlen rust op een gemetseld muurtje; twee treden hoge roodbakstenen stoep. Links van de entree een tweedelig venster.

Het INTERIEUR komt wegens verbouw niet voor bescherming van rijkswege in aanmerking.

Waardering

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Rijks-HBS met aangebouwd gymlokaal, rijwielberging en conciërgewoning met aangebouwde schuur, pergola, grensscheiding en voorplein van algemeen belang vanwege architectuur- en cultuurhistorische waarde:

- als voorbeeld van een Rijks-HBS met conciërgewoning uit de jaren twintig van de twintigste eeuw in de provincie Groningen in Amsterdamse School-stijl
- vanwege de evenwichtige compositie van de school en de zorgvuldig vormgegeven detaillering
- vanwege de hoge mate van gaafheid van zowel exterieur als delen van het interieur
- vanwege de zeer waardevolle interieuronderdelen van de school
- als goed voorbeeld van het oeuvre van architect G. Westershout
- vanwege de functionele en ruimtelijk-visuele relatie tussen de complexonderdelen
- vanwege de monumentale ligging in de as van de Oude Weg
- vanwege de zeldzaamheidswaarde van dit type complex in de provincie Groningen

Hoofdcategorie

Woningen en woningbouwcomplexen
Cultuur, gezondheid en wetenschap

Subcategorie

Dienstwoning(K)
Onderwijs en wetenschap

Functie

Conciërgewoning
Schoolgebouw